

Doubt Whether One Recited *Birkat HaTorah*

Q I usually recite the morning *berachot*, including *Birkat HaTorah*, on the way to *shul*. This morning, I was mentally preoccupied, and I have reason to suspect that I omitted *Birkat HaTorah*. My doubt arose when I came home, and I therefore asked my wife, who had not yet recited *Birkat HaTorah*, to do so aloud so I could answer *amen*. Can I assume I have fulfilled my obligation one way or another?

1. גמרא, ברכות דף כא ע"א

אמר רב יהודה: מניין לברכת המזון לאחריה מן התורה – שנאמר: "ואכלת ושבעת וברכת". מניין לברכת התורה לפנייה מן התורה – שנאמר: "כי שם ה' אקרא חבו גדל לאלהינו". אמר רבי יוחנן: למדנו ברכת התורה לאחריה מן ברכת המזון מקל וחומר, וברכת המזון לפנייה מן ברכת התורה מקל וחומר... אמר רב יהודה: ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא – אינו חוזר וקורא, ספק אמר אמת ויציב, ספק לא אמר – חוזר ואומר אמת ויציב. מאי טעמא – קריאת שמע דרבנן, אמת ויציב דאורייתא.

3. גמרא, ברכות דף יא ע"ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: השכים לשנות, עד שלא קרא קריאת שמע צריך לברך, משקרא קריאת שמע אינו צריך לברך, שכבר נפטר באהבה רבה.

4. תלמוד ירושלמי, ברכות פרק א הל' ה

שמואל אמר: השכים לשנות, קודם קריאת שמע, צריך לברך; לאחר קריאת שמע, אין צריך לברך. אמר רב בא: והוא ששנה על אתר:

2. משנה ברורה סי' מז ס"ק א

ברכת התורה – עיין בשאגת אריה סי' כ"ד דמסיק שברכת התורה הוא מן התורה, ולכן אם נסתפק לו אם בירך ברכת התורה, חוזר ומברך; ומכל מקום, כיון שהוא לו ספק, לא יברך אלא ברכת אשר בחר בנו שהיא המעולה שבברכות כדאיתא בגמרא. ועיין בשערי תשובה שהביא בשם קצת אחרונים דסוברין דמספק לא יחזור ויברך. ובאמת קשה מאד לסמוך עליהם אחר דהרבה ראשונים ... סוברים דברכת התורה הוא מן התורה, וידוע שעונש מי שאינו מברך על התורה גדול מאד. אך אם נזכר זה לאחר התפלה, שכבר בירך ברכת אהבה רבה, אפשר דיש להקל בזה אפילו אם לא למד תיכף לאחר התפלה, ואם יכול לבקש מאחר שיוציאונו בברכת התורה או שיכוין לכתחלה בברכת אהבה רבה לפטור וללמוד תיכף לאחר התפלה, מה טוב.

5. בית יוסף אורח חיים סי' מז

ואם תאמר: למה לו לירושלמי לומר על הנפטר באהבה רבה שצריך שילמוד מיד, שהרי לעולם הוא לומד, שהרי קורא קריאת שמע אחר אהבה רבה? ואפשר לומר דכבר אפשר שאינו קורא קריאת שמע סמוך לאהבה, דהא איכא מאן דאמר ... ועוד יש לומר: דקריאת שמע ותפלה לא השיבי לימוד לענין זה, דדברי תחנונים ותפלה לחוד ודברי תלמוד תורה לחוד, וקריאת שמע כדברי תפילות הוא ... והרא"ש (שם) כתב ... והוא ששנה על אתר – ונראה, דהיינו בברכה של אהבה רבה, דלא מתחזי לשם ברכת התורה אלא בשונה על אתר ואם שנה לאלתר, אז נראית ברכה לשם עסק התורה כמו לשם קריאת שמע, ואז לא יצטרך לברך כל אותו היום

<<

10. שולחן ערוך אורח חיים ס"י קיד סעי' ח
 בימות החמה, אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא,
 עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם, וצריך לחזור.

משנה ברורה שם ס"ק לח
בחזקת שהזכיר וכו' – ואם ברור לו שהיה בדעתו לזכור
 מעין המאורע [לענין הזכרה ושאלה ויעלה ויבא וכהאי
 גוונא] בתוך התפלה ולאחר זמן מופלג נפל ספק בלבו אם
 זכר בתפלה או לא, אין צריך לחזור, ואם נתעורר הספק
 מיד אחר התפלה יש לחזור

8. שולחן ערוך אורח חיים סימן מז סעי' ז, ח

[ז] ברכת אהבת עולם פוטרת ברכת התורה, אם למד
 מיד בלי הפסק.

[ח] ויש להסתפק אי סגי בקורא קריאת שמע סמוך לה
 מיד בלי הפסק, ולכן יש לזהר לברך ברכת התורה קודם
 אהבת עולם.

ביאור הלכה שם

אם למד מיד – עיין במשנה ברורה בשם הלבוש, אחר
 כך מצאתי ביותר מזה בספר אור זרוע הגדול, דדוקא אם
 הפליג בעסקיו בין ברכת אהבה רבה ללימוד; מיהו כל
 עניני תפלה וגם שהולכים אחר ספריהם להביאם לבית
 המדרש אין זה הפסק – עד כאן לשונו. ונראה דדוקא אם
 לא הפסיק בדבור, אבל אם הפסיק בדבור שלא מענינו, גם
 להאור זרוע יחזור ויברך.

משנה ברורה שם ס"ק יד

פוטרת – שיש בה מעין ברכת התורה – ותן בלבנו ללמוד
 וללמד לשמור ולעשות ולקיים וכו' – ולכאורה מדסתם
 משמע, דאפילו לא כיון בעת הברכה לפטור בזה ברכת
 התורה סגי

9. שולחן ערוך אורח חיים ס"י מז סעי' יד

נשים מברכות ברכת התורה.

ביאור הלכה שם

נשים וכו' – הטעם דהא חייבות ללמוד הדינים שלהם;
 ועוד, דחייבת לומר פרשת הקרבנות כמו שהייתה בתפלה,
 אם כן קאי הברכה על זה – בית יוסף, מגן אברהם. ולפי
 זה הטעם, יכולה להוציא בברכת התורה את האיש, וכן
 כתב הפרי מגדים בהדיא. והגר"א בביאור חולק על זה
 הטעם, עיין שם, אלא הטעם דמברכות הוא, דאף דפטורי
 מתורה, מכל מקום יכולות לברך ולומר "וצונו", דלא
 גריעא מכל מצות עשה שהזמן גרמא, דקיימא לן דיכולות
 לברך עליהן וכדלעיל בסימן י"ז ס"ב עיין שם, ולפי זה אין
 יכולות להוציא את האיש